

Aalborgs omtrentlige udstrækning omkring 1530. Sankt Peders kirke og Vesterport ses yderst til venstre.

Hvem var de?

AF
BENTE
SPRINGBORG

Udgravning på Sankt Peders kirkegård i Aalborg

Sankt Peders kirke blev opført i 1100-tallet som en af Aalborgs ældste sognekirker. Kirken med omgivende kirkegård lå i den vestlige udkant af Aalborgs historiske bykerne, på sydsiden af byens gamle hovedstrøg, Algade.

Omkring 1320 blev der, til beskyttelse af Aalborg by, anlagt jordvolde og voldgrave omkring byen. Den vestlige befæstningslinje blev anlagt sådan, at Sankt Peders kirke og kirkegård kom til at ligge lige uden for befæstningen og Vesterport, der dengang var adgangsporten for den syd fra kommende landtrafik.

Under Grevens Fejde i 1534 forskansede Skipper Clement og hans hær sig i Aalborg, men Christian 3.'s holstenske hærfører Johan Rantzau og hans store professionelle hær af lejetropper stormede og indtog byen den 18. december 1534. Stormen på Aalborg var meget voldsom, og man ved, at den kostede mange hundrede dræbte.

Ved anlægsarbejder, foretaget i området omkring Sankt Peders kirke, i 1907, 1930, 1967 og 1968 blev der blandt andet fundet et utal af begravelser, hvoraf to var usædvanlige, idet de indeholdt så mange individer, at de blev betegnet som fællesgrave. I fællesgravene lå skeletterne hulter til bulter – nogle krumbøjede, andre oven på hinanden, hvilket tydede på, at gravlægningen var sket i al hast og uden nogen særlig omsorg for de døde. En voldsom begivenhed måtte være årsag til så mange døde på én gang, men hvilken?

Stormen på Aalborg var som nævnt meget voldsom, og det faldt derfor naturligt at sætte begivenheden i forbindelse med Rantzaus angreb, og de gravlagte blev udnævnt til at være mænd fra Skipper Clements hær. Der blev ikke foretaget en antropologisk undersøgelse af skeletterne i fællesgravene, så det vides ikke, om de døde udelukkende var mænd, eller om de havde synlige kampskader.

Ny fællesgrav

I 2014 og 2015 foretog Himmerland Boligforening en ombygning af ejendommen Algade 61/Tiendeladen 7. Herved fik museets arkæologer chancen for at udføre en arkæologisk udgravning på Sankt Peders kirkegård, idet der skulle udgraves til et nyt kloaksystem fra Tiendeladen og ind i gården langs bygningens sydlige facade. Ud over de forventelige middelalderlige begravelser stødte vi på dele af en fællesgrav indeholdende 18 skeletter liggende tæt sammen og direkte oven på hinanden, men det var tydeligt, at der måtte ligge flere uden for feltet. De afdøde lå korrekt placerede med hovedet i vest og fødderne i øst, og de nederste var blevet nedlagt med en vis form for omsorg. Men derefter var det gået hurtigt med at få de øvrige anbragt, idet de lå hulter til bulter.

Fundet af endnu en fællesgrav har naturligvis givet grobund for mange spørgsmål:

- er det vitterligt udelukkende mænd, som var begravet dér?
- viser knoglerne synlige tegn på, at de gravlagte har lidt en voldsom død?

Oversigtsplan med de iagttagelser, som er gjort gennem tiden.

Overste lag skeletter i fællesgraven.

- døde de som følge af stormen på Aalborg i december 1534?
- i bekræftende fald: tilhørte de så Clements hær, der hovedsagelig bestod af jyske bønder - eller tilhørte de Rantzaus hær, der hovedsagelig bestod af tyske lejesoldater – eller var det mænd fra Aalborg?

Antropologiske undersøgelser

Skeletterne i den nyfundne fællesgrav er blevet underkastet en antropologisk undersøgelse på Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum. Resultatet af undersøgelsen viste, at 15 af de 18 skeletter tydeligvis var mænd, mens 3 muligvis var mænd. Der er en spredning i alder fra ca. 15 år til ca. 60 år, heraf har 8 af mændene været mellem 40 år og 60 år. Flere af mændene har været plaget af helbredsmæssige dårligheder – en har lidt af en voldsom betændelsestilstand i det ene knæ og skinneben, to af betændelse i skinnebenet. En døjede med udtalt slidgigt og tre med slidgigt i ryg eller nakke. En yngre mand var født med en deformeret ryg, en har været halt på grund af et forkert sammenvokset lår- og skinneben. Og endelig har en lidt under følgerne af fejl- eller underernæring, og samtidig har han haft voldsomme tandproblemer med cariesangreb og ubehandlede tandbylder, som har angrebet kæbeknoglen.

Har mændene så lidt en voldsom død, inden de endte i den store grav? Det må man sige ja til, idet otte af dem var blevet tildelt hug-, stik- eller slagskader, som kunne ses på knoglerne: en har snitspor på kraveben og ved øjenbryn; en har hugsår i kraniet - et forfra og et bagfra, der næsten delte det, samt hugsår på skulderblad og ribben. To har afværgehug i den ene underarm, og en har fået et hug ved hoften. En har huglæsioner på kraniet og venstre side af kæben, og en har hugskade på bagsiden af et skinneben. Endelig er der en stakkel, som er blevet stærkt maltrakteret – han har fået en slagfraktur på kraniet, tre små og et stort hug på højre side af kæben samt et hug i halsen. Et hug har delt højre overarmsknogle, og to parallelle hug foran på højre lårben delte næsten knoglen. De nævnte hug-stik- eller slaglæsioner er blevet tildelt syv af mændene med de helbredsmæssige skavanker. Ud over de synlige skader kan mændene desuden være blevet tildelt læsioner i kroppens bløddele, hvilket også gælder for de ti øvrige mænd i graven. Øverst i graven fandtes en hel del løse knogler, hvor af mange havde hug- og snitspor. De løse knogler repræsenterer yderligere ca. 14 personer.

Kranium med hugskader og kraniebrud.

Kløvet kranium og kraniebrud.

Den antropologiske undersøgelse af den seneste fællesgrav viser tydeligt, at de gravlagte har været udsat for alvorlig vold, inden de blev begravet. Det faktum taler stærkt for, at såvel den som de to tidligere fundne fællesgrave indeholdt mænd, som blev dræbt under stormen på Aalborg i 1534. Fra den nyeste grav er der udtaget prøver af knoglematerialet til kulstof-14 datering, og resultatet af denne undersøgelse forventes i løbet af 2016.

De helbredsmæssige skavanker, som mændene i den seneste grav har været plaget af, tyder på, at det var mænd præget af hårdt fysisk arbejde, hvilket taler for, at de har været en del af Skipper Clements folk – enten bønder eller mænd fra Aalborg. Det er svært at forestille sig dem som soldater i Rantzaus hær af professionelle lejetropper. Naturvidenskaben giver mulighed for at foretage yderligere undersøgelser, som vil kunne belyse mændenes tilhørsforhold nærmere.

Begravelsen af de dræbte ser ud til at være den sidste begravelseshandling, som blev foretaget på Sankt Peders kirkegård. Efter nedlæggelse af kirkegården blev området givet fri til bebyggelse. Et af de huse, som blev bygget her, er det endnu stående bindingsværkshus Algade 61/Tiendeladen 7.

*Hyllested Mølle fra Sorø-egnen. Et eksempel på hvordan man ved
tilbygninger til mølleskroget forsøgte at skabe plads til noget af det
inventar, som i 1800-tallet vandt indpas i stubmøllerne.
(Foto i Møllehistorisk Samling, Nordjyllands Historiske Museum).*

